

## **1.1 ТАДБИҚИ ШАБАКАҲОИ ИТТИЛООТИЮ ҲИСОББАРОРӢ**

Охири асри XX бо чаҳиши гушношунид дар рушди саросарии технологияи иттилоотӣ ва иртиботӣ дар тамаддуни ҷаҳонӣ хотирмон гардид. Баъд аз кашфи хатҳои аудиоиву видеой ва ихтирои радиову телевизион, ки фазои иттилоотии оммаро хеле васеъ карда буд, технологияи шабакавӣ дар асоси равандҳои иттилооти рақамӣ зухур карда ба рушди соҳа замина гузошт. Дар навбати худ кашф ва истифодаи компютерҳо ба рушди минбаъдаи ҷомеа заминаи хеле боэътимод асос гузоштанд, ки шабакаҳои компютерӣ рӯи кор биёянд.

*Шабакаи компютерӣ гуфта пайвастишавии шумораи дилхоҳи компютерҳои бо ёрии хатҳои мухталифи алоқа пайвандро мегӯянд, ки бо мақсади иртиботи иттилоот пешбинӣ шудаанд.*

Як қатор сабабҳои мутаҳидсозии байниҳамдигарии компютерҳо дар шабака мавҷуданд:

1. Истифодабарии муштаракӣ захираҳои компютерҳо ва дастрасӣ ба дастгоҳҳои алоҳида аз қабилӣ дискҳои алоҳида (парванда-серверҳо), принтер, сканер ва дигар сахтафзорҳо, ки хароҷотҳои корбарони алоҳидаро кам менамояд;
2. Бағайр аз истифодаи якҷояи сахтафзорҳои гаронарзиш, имконияти истифодабарии навҳои шабакавии таъминоти барномавии амалӣ пайдо мегардад;
3. Шабакаҳои компютери мусоидат менамоянд, ки корбарони як коллектив байниҳам дар алоқамандӣ лоиҳаҳои умумиро таҳия намоянд;
4. Воситаҳои умумии иртиботиро байни системаҳои гуногуни амалӣ истифода намудан мумкин аст (хизматрасониҳои иртиботӣ, интиқоли иттилоот, иттилооти видеогӣ, садо ва ғайра).

Мақоми махсусро ташкили коркарди алоҳидаи иттилоот ишғол менамояд. Дар ҳолати мутамарказ нигоҳдории иттилоот, раванди таъминоти пуррагии иттилоот инчунин доштани нусхаи эҳтиётӣ

иттилоот хеле ҳам осон мегардад.

Дар ҳоли ҳозир дар тичорати сайёҳӣ ва маркетинг ба таври фаъолу васеъ шабакаи саросарии Интернет мавриди баҳрабардорӣ қарор дорад мешавад. Ин омил дар самаранокии фаъолияти ширкатҳои сайёҳӣ мусоидат намуда истодааст. Истифодаи технологияи шабакавӣ аз воридшавӣ ба Интернет ҳамчун қорбари одӣ баҳри пайдокунии ким кадом иттилооти манбаи дигар оғоз ёфта, метавонад қорбарро дар оянда ба созандаи шабакавии иттиҳодиявӣ табдил диҳад ва худ қорбар дар рушди минбаъдаи Интернет саҳмгузор гардад. Иттилоотро дар шабакаҳои саросарӣ бо суръати хеле ҳам баланд самаранок пахш намудан ва ҳам баҳра бурдан имконпазир аст.

Ширкатҳои сайёҳӣ бисёртар ба шаклҳои зерини баҳрабардории шабакаи саросарӣ рағбати махсус зоҳир менамоянд:

- Иртибот ва алоқаи сермаҳсул;
- Тарғибот ва пешбурди маҳсулоти сайёҳӣ;
- Тадқиқотҳои бозорӣ (маркетинг);
- Намойишҳои электроники ширкат ва сабади маҳсулотҳои сайёҳии он;
- Истифодабарии имкониятҳои электроники байналмилалӣ ва минтақавии гузаронидани намоиш ва ярмаркаи маҳсулоти сайёҳӣ;
- Истифодабарии имкониятҳои қойбандкунӣ ва захирасозии иттилоотӣ;
- Мустақиман ташкил намудани сайёҳат ва тариқи электронӣ дастраскунии роҳхатҳо;
- Истифодабарии каталогҳои маҳсулотҳои сайёҳӣ аз рӯи мамлакатҳо ва самтҳои сайёҳат;
- Гирифтани иттилооти фаврии кишваршиносӣ, вазъи боду ҳаво дар мамлакатҳои гуногун, тури ҳаракати хатсайрҳои нақлиётҳои гуногун;
- Аз ширкатҳои сайёҳӣ гирифтани иттилоот оиди тарифҳо, арзиши хизматрасониҳои меҳмонхонаҳо, тарабхонаҳо, хатсайрҳо ва дигар намудаи хизматрасониҳои сабади сайёҳӣ;
- Истифодабарии шабакаи Интернет дар ҳисоббаробаркуниҳо;

- Сохтани ҷойи кори идоракунии электрони сайёҳӣ.

Имконияти одитарини тадбиқи Интернет дар сайёҳӣ ин истифодабарии имкониятҳои паҳнкунии иттилоот оиди ширкат ва хизматрасониҳои сайёҳии он дар сафҳаҳои электрони гуногуни эълонҳо, форумҳо ва ғайра мебошад.

Рушди босуръати ҳаҷми хизматрасониҳои интернетӣ дар ибтидои асри XXI ҳаҷми маблағгузориҳо дар тичорати интернетӣ кам намуда, муҳити мусоиди соҳибкориҳо дар самти рушди лоиҳаҳои иҷтимоӣ ва маориф фароҳам овард. Қисми зиёди лоиҳаҳои интернетии талабгори зиёд доранд ва мувофиқан дар ҷомеа ғайраи маорифи оваранд.

Дар тичорати сайёҳии ватании мо мутаасифона Интернет мавқеи зарурии ҳудудӣ ҳоло ҳам касб накардааст. Аз рӯи миқдори сомонаҳои ширкатҳои сайёҳӣ қариб, ки назаррас нестанд. Ҳоли ҳозир дар рушди Интернет самтҳои иҷтимоӣ, сиёсӣ, маориф, маҳсулотҳо, хизматрасониҳо ва автомобилҳо пешравиро мушоҳида намудан мумкин аст. Ширкатҳои сайёҳии тоҷикистонӣ барои таблиғи маҳсулотҳои сайёҳии худ Интернетро ҳамчун тахтаи калони эълонҳои истифода мебаранду ҳалос. Ширкатҳои сайёҳӣ ва операторҳои сайёҳиро зарур аст, ки сомонаҳо ва порталҳои сайёҳии пуриқтидор таҳия намуда дар он ба корбарони хориҷӣ моҳирона тарғиботи мавзӯҳои афсонавии кишварро пешниҳод намуда ҳисоббаробаркунииҳои электрониро ҷорӣ намоянд.

Албатта дар бозори электрони ватании мо ҳоло монетаҳо хеле зиёданд. Рушди пойгоҳи додаҳои ҳуқуқии тичорат ва соҳибкорӣ дар Интернет зарур аст. Дар ин самт бояд, ки рақобатпазирии ҳуқуқии ширкатҳои сайёҳӣ, тартиби нархгузорӣ, таҳфифҳо, ҳифзи ҳуқуқии истеъмолкунандагон дар шабакаҳои саросарӣ аз тарафи давлат ҳимоя шаванд. Инчунин монетаҳои мавҷуданд, ки барои дар кишвар тадбиқи саросарии пардохтҳои электронӣ тавассути Интернет дар бахши В2С-ро ғайри имкон мегардонанд. Новобаста ба ин, рушди бемайлони технологияи интернетӣ моро бовар мекунонад, ки дар

давраҳои кӯтоҳтарин рушд ва пешравӣ дар тичорати сайёҳии ватании мо амалӣ мегардад.



**Саволҳо:**

1. Омилҳои асосии шабакаҳои иттилоотию ҳисоббарорӣ кадоманд?
2. Шабакаи компютериро чи гуна таъриф додан мумкин аст?
3. Кадом сабабҳои мутаҳидсозии байниҳамдигарии компютерҳоро медонед?
4. Ташкили коркарди мутамакази иттилоот чӣ афзалият дорад?
5. Истифодаи технологияи шабакавӣ ва воридшавӣ ба Интернет чӣ хусусиятҳо дорад?
6. Ширкатҳои сайёҳӣ бештар ба кадом шаклҳои баҳрабардори шабакаи саросарӣ таваҷҷӯҳ зоҳир менамоянд?
7. Рушди Интернет дар кадом самтҳои ҷомеаи имрӯза ба чашм мерасад ва чаро?
8. Кадом монетаҳои технологиро дар рӯшди сайёҳии кишвар дидан мумкин аст?